

HA A SZERELEM MEGHAL . . .

(Vége.)

A szoba, ahova beléptek, sötét volt. Miklós az első pillanatokban csak annyit látott, hogy a jobb sarokban sűrű és sötét szövetdarabokkal letakart villanykörte ég, amely átderengve a szövetdarabok virágos rajzán, puha és langyos félhomályt permetezett a lassan előtűnedező bútordarabokra.

Az első, amin a szeme megakadt és megpihent: az ágy. Nagy, tiszta fehér ágy, habos csipkék között duzzadó párnákkal, mint egy hatalmas gyöngyvirágcsokor. Fölötte feszület s a feszület alatt kép: fehér medvebőrön egy nagy piros gyerek . . . Az ágy végében kicsiny és egyszerű toalette-tükör, közvetlenül mellette virágállvány, amelyről örökzöld folyondárok kúsztak a feszület felé, s aztán egy asztal, amelyen könyvek hevertek, az asztalon túl karosszék, amely előtt ólomkatonák verekedtek a földön s az ólomkatonák élén üres nyereggel egy hintaló.

— Marian . . . — csuklott fel a költő. — Hol vagy, Marian?

A jobb sarokból mély sóhajtás felelt. Odakapta a fejét s egy gyerekágyat látott, a gyerekágy előtt egy térdeplő anyát, aki összekulcsolt kezekkel nézte, nézte, mint pihen a párnákon egy nagy, piros gyerek.

— Marian . . . — nyögte a költő. — Marian . . .

És szívére szorította kezekkel megindult a gyerekágy felé.

A gyerekágy előtt megállt, összefonta a karját.

Csend volt. A város felől messze dübörgést hozott az éjszaka s az ablak előtt halk csörömpöléssel hullatta levelét egy öreg platán.

És a gyerek aludt. A nagy, piros gyerek. Aludt és mosolygott. Mert ő ebből a csendből, a messze dübörgésből, a meghalt levelek sóhajából és a fölötte virrasztó két ember kinszenvedéséből csak annyit értett, hogy hároméves korban az élet és az alvás felségesen jó dolog.

— Őt is Miklósnak hívják — szólalt meg az asszony.

Nagy okos szemeit a költőre emelte és várt.

Mikor látta, hogy a költő sem nem mozdul, sem nem beszél, csak áll és néz, néz, mint a megfagyott réműlet, felémelkedett.

S ekkor megindult lelkében a sírás.

— Köszönöm . . . — zokogta. — Köszönöm . . .

Hogy mikor és miként jöttek ki a sötét szobából s hogy az alatt a pár perc alatt, míg a gyerekágy előtt vonagló sírással ölelték egymást, mi történt, a költő maga sem tudta. Arra rezzent föl, hogy ismét ott ül Marian szobájában, megtörve, fáradtan, valami szörnyű és nehéz kábulatban, amelyben csak annyit érzett, hogy a szíve megint üres. Mérhetetlenül üres.

Kongott benne a világ, mint egy lélekarang.

Ült és üveges szemekkel bámult maga elé.

Olyan merev, értelmetlen és feldúlt volt az arca, mint azoké az embereké, akik egykedvűen és száraz szemmel ballagnak egy halottaskocsi után, amely az édesanyjukat vagy a szeretőjüket viszi. A kocsi dübörög, az emberek sírnak, a koporsó hintáz, a harangok zúgnak, a nap tűz, a por felhőkben száll, a kántor énekel, a kocsi előtt magasra tartott feszület nyújtózik a tömeg fölé, s ebből a szédítő zsongásból, a dübörgésből, a sírásból, a harangok zúgásából, az énekből s a tömeg álmos csoszogásából csak egyetlen zavaros gondolatot ért meg az, aki egykedvűen és száraz szemmel halad a koporsó után: miért?... miért?... Közben megakad a szeme egy-egy tárgyon s anélkül, hogy tudná, elkezd rajta töprengeni... A borbélyműhely ajtaja előtt megesillan a nap a réztányérokon s erről eszébe jut, hogy ezek a tányérok éjszaka, szeles időben, télen, amikor ő mindig éjfél tájban vergődik haza a kávéházból, csikorogni szoktak. Igen. Télen hideg van, az érc összezsugorodik, a réztányér és a vasrúd egymásba illő két karikája szorosra tapad, ezért csikorog a tányér szeles éjszakákon. Most nincs szél, süti a nap, csillog, bizonyára meleg is, fellangyosodik, mint az út szélén a törött patkó, vagy mint a háztető, amelyre gyerekkorában egyszer mezítláb lépett és olyan forró volt, hogy hanyattesett. A harangszó?... Persze, persze... Akkor is harangoztak... És mégis milyen más... Hát nem csodálatos?...

Miklós körülnézett a szobában. Egy alabástrom-oszlopokon nyugvó antik órán pihent meg a szeme, amely elnyújtott zengéssel tízet kongatott.

Voltaképen hol van ő?... Az ablakról habkönnyű selyemfüggönyök omlottak alá s egy perzsaszőnyeggel leterített kereveten Marian ült. Előtte, az asztalon egy váza, a vázán miniatűr gonddal megfestett pagoda, a pagoda előtt tropikus fenyők s a tropikus fenyők kígyószerűen szétágazó koronái alatt temérdek virág.

Rajtafelejtette a szemét és nézte. És eszébe jutott egy könyv, amelyet ennek a messze világnak a történetéről olvasott. Lakatlan pusztaságok kellős közepén, sívó homokkal több méter magasságban eltemetett városok, amelyek sok-sok évezreddel ezelőtt olyan képet mutattak, mint ez a váza. Pagodák, emberek, kert, virág... És ma? Sívó homok... A homokban néhány emléke egy letűnt világnak, amelyből nem maradt egyéb, csak a pagodák egy-egy oszlopa, a kerteknek egy-egy megüszkösödött fenyőszála s az emberek száradó csontjai. Amelyek betemetve, vagy szétszórva a szelek szárnyán, megbámulják éjszakánként a leghalványabb csillagot. A leghalványabb csillagot, ahonnan évtizedek alatt érkezik hozzánk a fény...

Néhány percig a térnek és az időnek ettől a szörnyű távolságától megbabonázva, borzongó szívvel érezte, hogy az élet milyen parányi és kilátástalan. És hogy a világegyetem roppant birodalmában minden küzdelem, vágy és szenvedés csak lebegő porszeme annak a viharnak, amelynek a szárnyán férgek hálnak, ligetek vándorolnak és puszták keletkeznek fásult és bús tehetetlenségben. És megvillant zavaros gondolataiban az az érzése is, hogy aki ebben a fásult és bús tehetetlenségben nem használja ki a számára kiszabott parányi időt és a parányi idő parányi örömeit tévelygő szívvel ellöki magától: legvétkesebb és legostobább férgé az egész teremtésnek.

— Úgy bizony! — szólt Miklós és mellére hervadt a feje. — El kellett volna fogadni a föld ajándékát alázatos szívvel...

Itt maga elé nézett s fáradt hangon így folytatta:

— Az ég nagyon messze van... Az ég örömeit csak alulról szabad nézni... És nem szabad magasabbra szállni utánuk, mint amennyire a szárnyunk engedi...

Megdörzsölte a mellét, felnyögött.

— Én magasabbra szálltam... És egyedül maradtam... Úgy kóvályogtam fönt a tiszta, de hideg ürességben, mint a nyári égen a magányos felhődarab... Amely se esőt nem ad, se árnyat nem csinál... S míg a többi felhő zivatarától, harmatától felzendül a föld és forrásvízre találnak a szomjas emberek, addig ennek a hűvös magasságban kóválygó felhődarabnak az élethez semmi köze... Csak megy, megy, fehéren, tisztán és magasan... A legtöbb ember felnéz az égre és észre sem veszi... Aki meglátja, azt mondja rá: szép... Aztán nem törődik többé vele... Hagyja menni az útján. És kémleli a horizontot, hogy mikor tűnik fel a felhő, amely esőt hoz, életet hoz, mert alacsonyabban jár...

Marian kitágult szemmel nézte Miklóst, majd felemelkedett s idegesen járkálni kezdett a szobában.

— Mi történt veled? — kérdezte remegő hangon.

Megragadta a költő vállát és rázni kezdte.

— Szemembe nézz!

Miklós fáradtan felhúzta a szemhéjait s zavaros pupillákkal Marianra bámult.

— Ez a költők élete... — mondta.

— Megrendítesz! — folytatta Marian. — Te, aki annyira jó és tiszta voltál s aki végtelen szívjósággal és tisztasággal megmentettél egy veszendőbe indult életet... egy anyát és egy gyereket, aki sohasem jött volna a világra, ha fel nem ébresztetted bennem a vágyat a tisztaság után... Te most megbánod, amit tettél?!

— Én semmit sem tettem! — intett keserűen Miklós. — Csak elszálltam fölötted... Te felnéztél rám és azt mondtad, hogy „szép“... És hagyta menni az utamon... És vártad a felhőt, az alacsonyát, amely esőt hozott neked...

— Ha azért látogattál meg tíz esztendő mulva, hogy meggyötörj — szólt Marian —, ám tessék: itt vagyok.

Azzal összeharapta az ajkait s visszaült a kerevetre.

— Igazad van... — suttogta a költő. — Igazad van... Hitvány, rongy ember vagyok... Mert nekem most örülni kellene... Nekem most kacagni kellene... Nekem most ujjongani kellene... Hiszen boldoggá tettelek... Ó, mily felséges érzés... Boldoggá tenni valakit, akit szeretünk...

Itt hirtelen két kezébe temette az arcát és felkiáltott:

— Marian!...

Az asszony hangtalanul sírni kezdett.

— Azért jöttem ide — folytatta Miklós tompa hangon —, hogy életemben egyszer, mégegyszer fiatal legyek... A hajam ősz, a szívem üres, a lelkem fásult, a testem fáradt... és nem tudtam: miért?... Egy este megszólalt szomszédomban a zongora... Egy keringőt játszott... S én azt hittem, az ifjúságomat valahol ott vesztet-

tem el, ahol ez a keringő engem minden különösebb ok nélkül, csak azért, mert fiatal voltam és mert szerelmes voltam, keservesen és boldogan megrikatott... Igen, úgy éreztem: valahol itt vesztettem el az ifjúságomat. Vagy az erdőben, vagy a szobámban, vagy az öledben, vagy máshol... és eljöttem... és kerestem a fiatalságomat... Kerestem... És diákkorom emlékein végighaladva a te küszöbödön már-már azt hittem: jó nyomon vagyok... És mikor megöleltelek, amikor fiatalon és tisztán a karomban éreztelek, amikor felujjongtam, hogy szent fiatalság, boldog fiatalság itt vagy a karjaiban, itt vagy, nem vesztél el, megtaláltalak végre... akkor te megfogtad a kezemet, bevittél a hálószobába és odaállítottál: a kisfiad ágya elé... Igen, Marian, bevezettél a hálószobába és megmutattad a kisfiadat... És mikor ott a gyerekégy előtt sírva ráborultál és azt mondtad, hogy köszönöm, köszönöm... ebben a pillanatban mintha szíven szúrtak volna... Körülnéztem és a csöndben, a melegben, a szelíd félhomályban és a kisfiad piros mosolyában, ebben a nagy és elpihentető nyugalomban az én örökre elvesztett fiatalságomat véltem feltalálni... amelynek a roncsaiból ti egy egész világot, egy nekem örökre idegen világot építettetek...

— Ne vádoldj! — kulcsolta össze kezeit Marian. — Lásd be, ha te boldogtalan vagy és ha te hamis nyomokon kerested az élet üdvösségét, amelyet nekem megmutattál s amelyet én a te útmutatásod nyomán meg is találtam... lásd be: a te tévelygésednek nem én vagyok, de te vagy az oka!...

— Egy szóval sem vádolkak — rázta a fejét Miklós. — Megérdemlem a sorsomat. Hiszen csak azt lehet így kifosztani, aki hagyja magát. Marian szája megvonaglott.

— Így ki-fosz-ta-ni?!...

A költő összeszorított ököllel verni kezdte a homlokát.

— Igen... Ki-fosz-ta-ni... Mert én megmutattam neked a füstöt az égen és most másnak üzensz vele... Mert én megmutattam neked, hogy mi a tisztaság és ez a tisztaság most a másé... És én életet adtam a te fiadnak és megöltem az én fiam... Az én ismeretlen fiam... Aki most ott kóvályog valahol az égi ürességben... Akinek a párnáján most idegen ember fia álmodik... Akinek a takarója idegen gyereket takar... És akinek a csókja most idegen emberek ajkát éri...

— Elég legyen! — sikoltotta Marian.

Felpattant és sértett anyai önérzetében fülig vörösén Miklós elé állott.

A költő elvetette magát s maga sem tudta miért, de valami gyötrő és ellenállhatatlanul gonosz fájdalomtól kacagni kezdett. Olyan mély és keserű volt ez a kacagás s oly természetellenes torokhangon szakadt fel belőle, hogy Marian elsápadt és szívére szorított kezekkel hátrálni kezdett az ajtó felé.

Néhány pillanat múlva a kacagás elhallgatott. Mélységes csönd állott be s a szomszéd szobában ijedten felsírt a kisfiú.

Marian odakapta a fejét, mozdulatlanul figyelt. S mikor meggyőződött róla, hogy odabent valóban a kisfia sír, az imént még feldúlt és sértett anyai önérzetében gyűlöletes arca lágy lett és szelíd, mint a viharfelhők mögött felmosolygó égdarab. Valami mérhetetlenül szelíd és megindító aggodalom jelent meg az arcán s megfélemlítve mindenről, így első sorban a költőről, aki összeráncolt homlokkal figyelte a jelenetet, óvato-

san lenyomta a kilincset, az ajtót nesztelenül kinyitotta, aztán lábujjhegyen a sötét szobába ment.

Az ajtó összecukódott s a költő nagy csöndben egyedül maradt. Csak az ablak előtt hullatta levelét az öreg platán s a száraz levelek halk csörömpölésébe messze szunyogzummögés gyanánt dudorászott a város zaja.

— Fölösleges vagyok... — hajtotta le fejét a költő.

Körülnézett és szívében az öregség fáradt bölcseségével érezte, hogy ebben a szobában, amelyben az utolsó szőnyegmintáig minden idegen és minden a másé, csakugyan fölösleges.

Felkelt és kinyitotta az ablakot.

Az őszi éjszakából hűs szellő csapott az arcába s a platánok meggyérült lombsátora fölött mozdulatlanul delelt a hold. Az ablak alatt nyíló krizantémumok mély, ravatalra emlékeztető illatát behozta a szobába az éjszaka s a beáramló szél halk vergődéssel lebegtette a könnyű selyemfüggöny szárnyait.

Visszanézett és az asztalon ott állott a váza. A pagodával, a tropikus fenyőkkel s a tropikus fenyők kígyószerűen szétbogasodó ágai alatt a temérdek virággal, amelyekről ő egykor oly szomorú történeteket olvasott. Homokba temetett városokról, ahol egykor emberek éltek, kertekről, amelyekből nem maradt meg más, csak a délceger fenyőszálak egy-egy megüszkösödött oszlopa s az emberek száradó csontjai, amelyek éjszakánként megbámulják a leghalványabb csillagot... A leghalványabb csillagot, ahonnan évtizedek alatt érkezik hozzánk a fény...

— Fölösleges vagyok... — sóhajtott a költő.

Homlokára szorította a kezét, gondolkozott. Gyötrődött. Szenvedett...

Mikor ránézett az ajtóra, amely mögött Marian eltűnt, megijedt.

— Ma este el kell búcsúznom tőle — szólta magához. — Vajjon mit mondjak neki?...

És érezte, hogy ennek az asszonynak, aki most a szomszéd szobában egy gyerekágy előtt térdel, hogy ennek az asszonynak nem tud már semmit sem mondani. Semmit...

Hiszen azt a gyereket ő gyűlöli!... És ha lehetne megfojtaná!... Az a gyerek az ő szent és tiszta fiatalságából kelt a világra és nem az ő fia... Az a gyerek kilopta szívéből az ifjúságot és örök tilalomfaképen oda állott kettőjük közé!...

Nem... Ő Mariannak nem tud már semmit sem mondani... Semmit... Úgy állana előtte, mint Bálán szamara... Menekülni kell hát innen, futni kell hát innen, itt nem szabad bevárni, míg az az asszony fagyos és okos szemével visszatér... itt nincs búcsúzás... itt csak menekülés van... gyorsan, gyorsan... mert ő Mariannak nem tud, semmit sem tud már mondani!...

A kapukulcs ott hevert az asztalon. Felkapta. Aztán magára kanyarította a felöltőjét, kalapját a fejébe nyomta s a nyitott ablakon át kiugrott a virágzó krizantémumok közé. Ott felhemperedett, az émelítően szagos virágerdőben egyet fordult maga körül, majd felpattant, kinyitotta a kaput s anélkül, hogy egyetlen pillanatra is hátranézett volna, nekivágott a Johannis-allee platánsorának.

Ment. Fáradtan és öregén. A szíve üres volt, a teste nehéz. S arra

a gondolatra, hogy ő most tíz év elmúltával abban a diákvárosban van és azon az úton halad, ahol egykor sírva és dideregve ment egy szép asszony oldalán, értelmetlenül körülbámészkodott.

— Hát lehet egyáltalában annyira szeretni, hogy valaki sírjon?...

— Csodálatos! — lengette a fejét. — Én most nem tudnék sírni még akkor sem, ha keréketörnének... Jajgatni, ordítani, káromkodni talán igen. De sírni?!...

Felnézett az égre s iparkodott nagyon szomorú dolgokat kiolvasni a halvány csillagokból. De sírni?!...

Nem tudott.

— Érthetetlen! — mondta. — Pedig azt hiszem, ma este valami szörnyű, valami irtózatoss dolog történt velem...

És érezte, lépésről-lépésre jobban érezte: a teste még sohasem volt ennyire nehéz s a szíve még sohasem volt ennyire üres...

A Reichsgericht terén egy fiatal leány fordult be a sarkon. Halkan pityergett és tipegett a belváros felé. Szegényesen öltözött, de igen csinos és tiszta leányka volt, aki bizonyára a Johannis-park hervadó ligeteiből, talán éppen egy szerelmi csalódás után igyekezett haza.

A költő anélkül, hogy meggondolta volna, mit cselekszik, belekarolt.

— Édesem!...

A leányka annyira megijedt, hogy halk sikoltással nekidőlt egy fának. Onnan bámult az idegen férfi szeméibe.

— Nem érdemes, édesem! — folytatta a költő. — Nem érdemes...

A halálra rémült gyerek kiszakította magát a költő karjából, egyet sikoltott, s mint a forgósél, elmenekült.

— Csacsi!... — dűnnyögött maga elé a költő.

És baktatott tovább.

A hídon egy koldússal találta magát szemben. A koldús béna volt és öreg. Úgy sántikált, mint egy fagyottlábu veréb.

— Várjon csak, édes öregem! — szólt rá a költő.

Azzal előkereste a bugyellárisát, kifordította a tenyerébe a pénzt — néhány aranyat és sok ezüst tallért — odaadta neki.

A koldús belenézett a markába. És megtántorodott. Leesett állal a költőre bámult, csuklani kezdett s mikor az idegen úr helyeslő kézmozdulatából megértette, hogy a dolog nem tévedés, a pénz csakugyan az övé, elkezdett zokogni hangosan.

— Nem érdemes, édes öregem! — mondta a költő. — Nem érdemes...

S a béna koldús megzavarodott tekintetétől kísérve áthaladt a hídon, aztán befordult a sötét fák alá.

A fák alatt távoli muzsikaszót zsongatott az éjszaka. Kürtök szóltak. Olyan halkan és olyan érzelmesen, mintha a hold előtt vitorlázó báránnyelőkön énekeltek volna apró angyalok. A meghalt szerelemről...

Mert egy keringőt zengtek a kürtök. Amelyet messze, valahol a Szajna partján deresedő fejjel játszott el először egy kóbor muzsikás, amikor kihűlt szívével ráborult a zongorára és elénekelte a szerelem hattyúdallát.

— Meghalt már a szerelem — suttogta a költő. — Nem érdemes...

És érthetetlennek tűnt fel előtte, hogy ő egykor ennek a keringőnek a dallama mellett éjszakákat sírt át az őszi avaron.

— Sírni?... — kérdezte magától. — Vajjon tudnék-e még sírni?...

Megint felnézett az égre s mikor megtalálta a leghalványabb csillagot, így felelt magának:

— Nem érdemes...

És már ott is volt a kerti vendéglő kapuja előtt, amely mögött plédekkel letakarva ült és ezerjófűteát ivott ráncos tokával és fenékgig elkeseredve Lucián.

— Jaaaj, testvér! — nyögte. — Böcsületemre, nem való már nekünk az ilyen ízé!... Úgy kerülget a guta, hogy nem győzöm előle kapdosni a fejemet... Elíz azt monda, hogy megint hordár vitt haza... Kocsin... Böcsületemre, nem való már nekünk az ilyen ízé!...

A költő szó nélkül odanyujtotta a kezét, fáradtan körülnézett, aztán letelepedett.

— Elíz dühös — bökött a konyha felé Lucián. — Nagyon dühös... Megpofozta a csapost, a pincérleánynak leszedte a kontyát, rád meg azt mondta, hogy nem is akar látni...

Egyet kortyintott az ezerjófűteából, majd hozzátette:

— Soha többé nem iszok!

— Nem érdemes... — legyintett a költő.

Felnézett a fákra s így maradt hosszú ideig mozdulatlanul.

Fent didergő leveleket borzolt az ősz s lent, a huzalokon, táncoltak a lámpák. A muzsikások ittak, a vendégek csendesen diskuráltak s a folyóról vékony fátyoldarabokban elősettenkedett a köd.

Egyszer csak megszólalt a költő:

— El kellett volna fogadni a föld ajándékát alázatos szívvel...

Lucián felneszelt.

— Miről van szó, kérlek?...

Azt hitte, hogy a dorbézolástól még zavaros a feje, azért nem értette meg Miklós szavait.

A költő egyre csak a magasba nézve, folytatta:

— Az ég nagyon messze van... Az ég örömeit csak alulról szabad nézni... És nem szabad magasabbra szállni utánuk, mint amennyire a szárnyunk engedi...

— No de miket beszélsz te itt összeviessza?! — fortyant fel Lucián.

Miklós bágyadtan rámosolygott.

— Verset csinálók...

— Ja!... — biccentett Lucián.

Azzal összébb húzta magán a plédeket, fázósan összekuporodott és lapos pislantásokkal küzdött az álommal, amelyet csak emberfölötti erőfeszítéssel tudott leküzdeni.

— Nem érdemes!... — folytatta a költő. — Nem érdemes!... Van-
nak csillagok, ahonnan évtizedek alatt érkezik hozzánk a fény... És van-
nak emberek, akik azt hiszik, hogy az ő szenvedésüknek értelme és fon-
tossága van...

Rákönyökölt az asztalra, eltakarta a szemét.

És Lucián nézte. Álmosan és sokáig nézte. És amint nézte, egy homályos gondolat, vagy inkább sejtelem mozdult meg a lelkében s egyelőre névtelenül és formátlanul, de el kezdte nyugtalanítani.

— Ez vers?... Ez nem vers...

De álmos volt és kábult volt, a gondolkozás nehezeére esett, nem tépelődött a dolgon tovább.

A költő most hirtelen felemelkedett.

— Isten veled! — nyugtotta a kezét Luciánnak.

Lucián lassan és kelleetlenül, mint akinek a válás nehezeére esik, oda-nyujtotta a tenyerét. Jól a szemébe nézett, aztán kezét fogott vele.

— Áldjon meg az Isten . . .

Néhány pillanatig mereven nézték egymást. Aztán a költő egy hirtelen mozdulattal sarkonfordult s mielőtt még Lucián szólhatott volna, a didergő levelek és a táncoló lámpák alatt megindult támolyogva a kapu s a kapun túl a sötét erdő felé.

Mikor alakját elnyelte a sötétség, Lucián lassan és fehéren, mint a viasz, felállt.

— Ez vers? . . . — suttogta maga elé. — Ez nem vers . . .

S az imént még nyugtalanító sejtelem egy rettenetes gyanú gondolatát gyújtotta fel benne, amely olyan erővel világította meg a költő homályos szavait, mint az éjszakába lesújtott villámcsapás.

— Ez nem vers! . . . hörögte. — Ez nem vers! . . . Ezzel a fiúval valami szörnyű dolog történt! . . .

Lerázta magáról a plédeket, felrúgta az asztalt és keresztülgázolva széken, vendégen, asztalon, hatalmas iramodással a költő után vetette magát.

— Testvér! . . . Testvér!! . . . — ordította torkaszakadtából.

— . . . vér . . . vér . . . — zúgta vissza az erdő.

S az elcsitult visszhang szűnő morájába lépéseket hallott csörögni az avaron, amint valaki menekül és fut és távolodik a fekete víz felé . . .

Mire Elíz a nagy lármára elősietett, ott látta zokogni Luciánt egész testében rázkódva az egyik asztalon . . .

BEFEJEZÉS,

amelyben már csak a csönd beszél.

A sápadó csillagok alatt ezen az éjszakán érkezett meg az ősz.

Most repültek át a tengeren a fecskék, a völgyekből most somfordált elő a köd, most kezdték szőni elhagyott tarlókon az ökörnyálat a vén boszorkányok, most fordult a barlangba a medve és most lettek nyirkosak és vigasztalanok a fűtetlen szobák.

A folyó hátán, amely fekete volt, vékony ködréteg pihent. Mint a fáradt emberek lelkén az életunalom, amelybe belesápadnak a messze csillagok és belederegének a közel parton kigyúlt tüzek.

Ezen az éjszakán megérkezett az ősz.

Lassan jött, alattomosan és észrevétlenül. Az erdő lombkoronáin jött s minden lépése után halk csörömpöléssel hullott le az ágról egy-egy levél. És csak jött, csak egyre jött. Ha sóhajtott: hűvös szellő borzolta a fák. Ha szólt: az odvas fűzekben kuvik sivalkodott. És ha visszafojtotta a lélekzetét: a távolban trombiták szóltak s egy érzelgős keringő akkordjait hozta a csönd.

Az ősz most leült egy ágra és figyelni kezdett.

És egy tántorgó alakot látott a sűrű félhomályban, amint fáradt lépésekkel taposta az avart és mellére hajtott fejjel csak ment, ment, a feketén villogó víztükör felé.

A meredek parton megállt.

Ott keresztbefonta a karjait, odafordult a távoli muzsikaszó felé és hallgatott.

Sokáig hallgatott.

Meg sem mozdult addig, amíg egy fájdalmas csuklással el nem csöndesedtek a trombiták.

Mikor aztán a trombiták elcsöndesedtek s a keringő utolsó akkordjait elnyújtott bűgással zengették tovább a fák, két karját széjjeldobva a meredek part fölé ágaskodott s a fekete vizen tompa loccsanással elmerült...

Az ősz fent az ágon csendesesen felkacagott. Aztán megmozdult, talpra szökött és ment tovább.

Az ágakon ment. Lassan, alattomosan és észrevétlenül. Idegen ligetek és új városok felé ment, ahol még nyár volt és ahol egy érzelgős keringő hangjainál még tudtak sírni az emberek...

Az ősz ment, csak egyre ment. És minden lépése nyomán halk csörömpöléssel hullott le az ágról egy-egy levél. És ahova egy levél lehullott az ágról és alig hallható sírással elpihent, ott megmozdult az avar s az avarból felkönyökölt egy dereshajú trombitás. Aztán a kürtöt a szájára nyomta és fújta a keringőt, fújta keservesen...

És az ősz ment, csak egyre ment. És már zápor módjára hullottak a levelek. És az avar tele volt öreg trombitással. És zengett az erdő, mint egy nagy-nagy orgona. Az ősz templomában. A fekete víztükör köddel leterített ravatala fölött.

Pedig csak a csönd beszélt...

Szilárd János.